

گفت‌وگوی «جوان» با فیض‌الله محمدزاده مدیر ارشد سازمان اردویی راهیان نور و گردشگری در خصوص بازسازی واقعه غدیر

غدیر را با «نمایش میدانی» مردمی کردیم

واقعه غدیر را با بازسازی هنری ماندگار و فراگیر می‌کنیم

صغری خیل فرهنگ
اگر فرهنگ غدیر از ایندا در جهان اسلام حاکم می‌شد، جهان اسلام امروز دچار این ابتذال و انحطاط نبود و مسلمانان سرنوشت دیگری داشتند. غدیر جزئی از پروژه بعثت و امامت علی و آل علی(ع) رکن خاتمیت پیامبر(ص) بوده است. غدیر یک مسئله فرقه‌ای و شیعی نیست؛ بلکه مسئله‌ای انسانی و بشری است و احترام به آن، احترام به اخلاق، ادب، تواضع، زهد، حقیقت و عدالت است و این احترام و عشق نباید از مسیر خودش خارج شود. راز غدیر همین است که چطور می‌توان در دنیا بود و نبود و چطور می‌توان حاکم بود و کشف پاره به پا کرد.

چند سالی می‌شود که بازسازی این حادثه بزرگ و تأثیرگذار جهان اسلام در دستور کار قرار گرفته تا فرهنگ غدیر همانند نیمه شبیان و عاشورا فراگیر شود. این تکتهایی است که فیض‌الله محمدزاده مدیر ارشد سازمان اردویی راهیان نور و مسئول برپایی جشن غدیر بر آن تأکید دارد.

غدیر یکی از مهم‌ترین وقایع تاریخی و مذهبی ماست که باید تبدیل به یک فرهنگ غالب شود. برنامه شما برای گرامی‌داشت این واقعه عظیم فرهنگی چه بود؟

خدا را شکر از سال ۸۹ ستاد مردمی بازسازی غدیر خم همزمان با هفته بسیج شروع به کار کرد و با استقبال خوب علی‌دوستان قرار گرفت. یکی از فعالیت‌های خوب بسیج از سال ۱۳۸۹ در هفته بسیج در شهر قم پشت کوه خضر نبی اتفاق افتاد که برای اولین بار نمایش غدیر اجرا شد. ما متن نمایش غدیر را هم خدمت‌دفا تر مراجع پر دیم و تأیید کردند و اساتید تاریخی نمایشنامه مطالعه و بررسی کردند و الحمدلله این نمایشنامه غدیر بدون اشکال به لطف خدا اجرا شد. ما برای اینکه این میحت قابل فهم تر باشد و مشکلی هم در بی‌نشدت باشد هر ساله ما با مراجع تقلید نظام دیداری در مورد این موضوع داریم و آنها به برنامه ما اشراف کامل دارند و بخش دوم از اساتید تاریخی استفاده کردیم بخش بعدی هم از تباط بسیار نزدیک با بنیاد بین‌المللی غدیر دارد. این بخش‌ها و تعاملات باعث شد که بحث بازسازی واقعه غدیر بدون انحراف انجام شود. الحمدلله استقبال خوبی هم صورت گرفت.

گویا توصیه مراجع تقلید این بود که بازسازی واقعه غدیر در خارج از کشور هم انجام شود. در این زمینه چه اقداماتی صورت گرفت؟

سال ۹۵ در دو کشور عراق و سوریه این واقعه به نمایش در آمد. البته از همان ابتدا نگاه ما به مردمی کردن این برنامه است یعنی بازسازی واقعه

زبان هنر در روایت غدیر همیشه گویا بود

گفت‌وگوی «جوان» با مهدی امین فروغی استاد دانشگاه، نویسنده و پژوهشگر پیرامون نقش هنر در ترویج فرهنگ غدیر

■ مبینا سلوانو

بهره‌گیری از ابزار هنر برای عموم مردم جذابیت‌های خاصی دارد و وقتی هنر قدم در راه ترویج دین و آموزه‌های دینی می‌گذارد، بی‌شک بازخوردهای مثبت فراوانی را در بر خواهد داشت. هنر تعزیه یکی از تجربه‌های هنری است که سالیان سال است اقدام به تصویر کشیدن واقعه کربلا می‌کند. این هنر نقش بسزایی در زنده نگهداشتن اسلام و فرهنگ عاشورایی دارد. از سال ۸۹ یکی از خلاقیت‌های هنری و الگوبرداری از هنر تعزیه برای معرفی امام علی(ع) به عنوان ولی خدا، در بازسازی واقعه غدیر خم نمود پیدا کرد. تردیدی نیست که امروزه با توجه به همه‌های دروغین دشمن باید واقعه غدیر خم پررنگ‌تر از گذشته بیان و معرفی شود. هنرمندان با ظرافت و لطافت در قالب هنر پیام غدیر را در دوره‌های مختلف به گوش مردم می‌رسانند. با مهدی امین فروغی استاد دانشگاه، نویسنده و پژوهشگر به گفت‌وگوشستمیم تا پیرامون نقش هنر در ترویج فرهنگ غدیر برآیمان بگویید.

■ ■ ■

مهدی امین فروغی نویسنده و پژوهشگر با اشاره به اینکه اگر عید غدیر نبود، دین اسلام هم ناقص می‌ماند، گفت: «دشمنان با تهاجم گسترده فرهنگی سعی در سست کردن اعتقادات دینی و معنوی مردم دارند که استفاده از هنر می‌توان در مقابل این تهاجم فرهنگی ایستادی کرد.» این استاد دانشگاه در ادامه به نخستین فردی که از ابزار هنر به روایتگری رویوداد غدیر پرداخت اشاره کرد و افزود: «نخستین کسانی که در این روز به روایتگری این رویوداد پرداختند شاعران بودند. از میان هنرها شعر نخستین هنری بود که با غدیر بیعت کرد بنابراین نقل منابع تاریخی حسان بن ثابت نخستین شاعری بود که در کنار منبر پیامبر زبان به مدح علی(ع) گشود و با شعر خودش به نشر و گسترش پیام غدیر پرداخت روز غدیر پس از خطبه پیامبر حسان بن ثابت به پاخواست و در اشعاری با غدیر بیعت کرد و مدح علی(ع) گفت. در صحرای غدیر و در کنار منبر

پیامبر و امیرمؤمنان بیعت کرد و پس از حسان این ثابت کم‌کم چهره‌های شاخصی در میان شعرا مانند کیمیت بن زید اسدی، عبدی کوخی، سیداسماعیل حمیری، دعبل خزاعی و مهیار دلملی و دیگران ظهور کردند و غدیر به سروده‌اند که امروز مجموعه غدیر به‌های سروده شده در زبان عرب مانند کچکشانی در آسمان مدیاح علوی نورافشانی می‌کند.

وی ادامه داد: خیل بی‌شماری از شاعران پارسی‌گوی در قرون مختلف مانند فردوسی، ناصر خسرو، سنایی، مولانا و بسیاری دیگر به زبان ستایش امیرمؤمنان علی(ع) گشودند و غدیر را در شعر خودشان سروده‌اند.

این پژوهشگران با اشاره به مسیر روایتگری غدیر در شعر پارسی افزود: نخست با تلمیحات و اشارات شروع شد و کم‌کم شاعران به تسریع در اشعار خودشان زبان به مدح علی(ع) و شرح واقعه غدیر گشودند و پس از آن نوبت به سرودن منظومه‌های طولانی و میان جزئیات داستان و هم به تفصیل رسید منظومه‌هایی مانند حمله حیدری توسط شاعرانی مانند بادل مشهدی و علی کرمانی ودیگران سروده شد و کم‌کم مراسم بیعت عنوان حمله خوانی شکل می‌گرفت و به یکی از شعائر هنری مذهبی ما تبدیل شد در مجالس حمله‌خوانی هنرمندان و خوانندگان که از صدای خوش و لحن گیرا برخوردار بوده‌اند به خواندن منظومه می‌پرداختند و با حرکات نمایشی موقع حوادث را توضیح می‌دادند.

وی بیان کرد: برگزاری این مراسم آغازی بود برای اینکه نقاشان و

تصویرگران هم پهای در میدان ارادت محبت علی(ع) بگذارند و هنر نقاشی هم به روایتگری غدیر بپردازد در دوره‌های بعد و تحت تأثیر مراسم حمله‌خوانی نقاشی‌ها ظهور کرده‌اند و داستان‌های اسامی و مذهبی و به‌خصوص داستان غدیر و عاشورا بر پرده‌های بزرگ نقاشی نگاشته‌اند و در کنار این هنرمندانی که به آنها پرده‌خوانی می‌گفتند این پرده‌ها را در مجامع بزرگ و معابر عمومی بر دیوارها نصب می‌کردند و هنر نمایی و هنر مندی ماجراهای نگاشته شده و پرده‌ها را برای مردم توضیح می‌دادند.

مهدی امین فروغی استاد دانشگاه و نویسنده کشوری به نقش پرده‌خوانی در طول تاریخ شیعه اشاره کرد و افزود: در طول تاریخ شیعه پس از شعر از میان هنرها به راستی پرده‌خوانی‌ها نقش بسزایی در نشر و گسترش معارف دینی داشته‌اند و این پرده‌خانه‌ها که از حافظه‌ای سرشار صدای خوش و لحن گیرا بر خوردار بوده و با بهره‌گیری از فنون نمایشی واقعه غدیر و سایر داستان‌های اسلامی را به زیباترین برای مردم توضیح می‌دادند و در مسیر تاریخی هنرهای نمایشی و پیوند آنها با شعائر مذهبی و به‌خصوص واقعه غدیر پس از پرده‌خوانی نوبت به نقالی و سپس نوبت به هنر تعزیه‌خوانی یا شبیه‌خوانی می‌رسد. بنابراین نخست شعر بازیزد با غدیر بیعت کرد و سپس هنرهای نقاشی و هنرهای نمایشی اما بعضی از شعر و نقاشی و هنرهای نمایشی که مانند شمایل گردانی نقالی

شدند، قدر دانی کنیم. بدون کمک هنرمندان این کار شدنی نبود ما قدر دان زحمات هنرمندان مان در این عرصه هستیم. برای این برنامه هم هنرمندان شهرستان‌ها که شاید بسیجی هم نباشند اما نسبت به این مباحث اسلام دغدغه دارند. بحث ولایت و غدیر وارد میدان شدند. برای اجرای یک نمایش بازسازی واقعه غدیر در یک شهرستان قریب به ۳۰۰ نفر در صحنه حضور داشتند. این ۳۰۰ نفر ظرفیت کمی نیست. کسانی که دغدغه اسلام و انقلاب و ولایت را دارند یا علی گفته و به کمک آمدند.

روال کار این‌طور بود که نواحی که مجری کار هستند، ثبت نام راه‌اندازی شد که ترتیور و بی‌دی‌اف و متن نمایش در آن بازگذاری شدند. عزیزان علاقمند ما می‌توانستند نظرات علما و اساتید را هم در آن سایت ببینند تا اگر شبهه‌ایی داشتند برطرف شود. «سایت الیوم» راه‌اندازی شد تا اگر مثلا یک پایگاه بسیج یا یک حوزه یا جایی دیگر تمایل داشت واقعه غدیر را بازسازی کند به متن اصلی نمایش دسترسی داشته باشد. مبدا دخل و تصرفی در اصل موضوع اتفاق بیفتد و همین موجب انحراف بشود.

به عنوان یک خادم، قدر دان مردم هستیم که در بحث بازسازی واقعه غدیر به میدان آمدند تا این مراسم با شکوه با حضور هر چه بیشتر مردم برگزار شود. اصل این است که خود مردم پرچمدار این فریضه باشند. نمایش بازسازی واقعه غدیر از آنجایی که آمیخته با هنر است، بهتر در ذهن ماندگار شده و مورد توجه قرار می‌گیرد. جوان امروز ما نیاز به آشنایی هر چه بیشتر با این واقعه تاریخی اسلامی مهم را دارند. شاه‌الله مردم

مسئولان کار همیشه حضور داشته باشند که همیشه در دهه ولایت و روز غدیر این چنین برنامه‌هایی به خوبی اجرا شود. ما میدواریم که مراسم غدیر مانند مراسم عظیم عاشورا جاری و ساری شود و باهمیاری مردم به شکل فراگیر برگزار شود.

تعزیه‌خوانی که به آنها اشاره شد.

وی در ادامه به هنر خوش‌نویسی در روایتگری غدیر اشاره کرد و گفت:

نوبت به هنر خوش‌نویسی می‌رسیم که این پیوند خوش‌نویسی و تشیع به‌خصوص از عصر تیموری به بعد پیوندی شگفت‌انگیز است مورخان نوشته‌اند که پس از روی کار آمدن حکومت‌های شیعی دوره آل‌بویه به بعد پس از آن که شیعیان در اقله شاعر خود آزادی عمل پیدا کردند یکی از هنرهایی که به روایتگری غدیر پرداخته خوش‌نویسی است و در تاریخ پس از آل‌بویه به‌خصوص از دوره تیموری به بعد خوش‌نویسان بزرگی مانند محمد رضا امامی زین‌العابدین غائب سیدمحمد شیرازی و دیگران ظهور کردن با هنر خود نشرو و گسترش پیام غدیر پرداخته‌اند به عنوان مثال مجموعه احادیث امام علی تحت عنوان ثبت کلمه تحقیق توسط خوش‌نویسان بسیاری از جمله زین‌العابدین محمد کاتب با خط نسخ و ثلث در قرن نه کتیب‌شده رساله چهل کلمه امام علی که توسط عبدالرحمان جامی به نظم در آورده شده بود بارها و بارها توسط خوش‌نویسان در قرن نهم و پس از آن کتیب‌شد و خوش‌نویسان در قالب‌های مختلف اعم از نسخ خطی رساله‌های هنری دیوان اشعار مرقات و تکنگاری‌ها تعالیم شیعه و ماجرای غدیر را گسترش می‌دادند و از میان قالب‌های مختلف یکی از مهم‌ترین آنها کتیبه‌های مساجد و اماکن متبر که است که از دیرباز جلوه‌گاه هنر خوش‌نویسی بوده‌است همچنین معماران اینها را در قالب کاشی نگاره‌ها بر فراز در مساجد تکیه‌ها و حتی خانه‌ها نصب کردند که امروز در بالای سردر خانه‌ها و اماکن قدیمی می‌بینیم.

بنابراین هنر سهیم بسزایی در نشر و گسترش پیام غدیر داشته و دارند و امروزه در کنار شعر، نقاشی و تصویرگری در کنار هنرهای کهن ما هنرهای نمایشی کهن مانند شمایل گردانی پرده‌خوانی نقالی و تعزیه‌خوانی و در کنار هنر خوش‌نویسی هنرهای جدید هم در نشر و گسترش پیام غدیر سهیم دارند.

حسین سعیدی / ای‌پرس

بخش‌هایی از خطبه غدیر

ای مردم، خداوند دین شما را با امامت او کامل نمود، پس هر کس اقتدا نکند به او و به کسانی که جانشین او از فرزندان من و از نسل او هستند تا روز قیامت و روز رفتن به پیشگاه خداوند عزوجل، چنین کسانی اعمالشان در دنیا و آخرت از بین رفته و در آتش دائمی خواهند بود. عذاب از آنان تخفیف نمی‌یابد و به آنها مهلت داده نمی‌شود.

ای مردم، این علی است که پاری‌کننده‌ترین شما نسبت به من و سزاوارترین شما به من و نزدیک‌ترین شما به من و عزیزترین شما نزد من است. خداوند عزوجل و من از او راضی هستیم. هیچ‌آیه رضایتی در قرآن نازل نشده مگر درباره او، و هیچگاه خداوند مؤمنین را مورد خطاب قرار نداده مگر آنکه ابتدا او مخاطب بوده است و هیچ‌آیه مدخی در قرآن نیست مگر درباره او، و خداوند در سوره «هل آتی علیّ الاِنسان...» شهادت به بهشت نداده مگر برای او، و این سوره را درباره غیر او نازل نکرده و با این سوره جز او را مدح کرده است.

بدانید که با علی دشمنی نمی‌کند مگر شیق و با علی دوستی نمی‌کند مگر با تقوی، و به او ایمان نمی‌آورد مگر مؤمن مخلص. به خدا قسم درباره علی نازل شده است سوره «العصر»: «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، وَ الْعَصْرِ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِیْ خُسْرٍ»، «قسم به عصر، انسان در زیان است» مگر علی که ایمان آورد و به حق و صبر راضی شد. ای مردم، من خدا را شاهد گرفتم و رسالتم را به شما ابلاغ نمودم، و بر عهده رسول جز ابلاغ روشن چیزی نیست. ای مردم، از خدا بترسید آن‌گونه که باید ترسید و از دنیا نروید مگر آنکه مسلمان باشید.

ای مردم، من امر خلافت را به عنوان امامت و وراثت آن در نسل خودم تا روز قیامت به ودیعه می‌سپارم، و من رسانیدم آنچه مأمور به ابلاغش بودم تا تحت باشد بر حاضر و غایب و هر همه کسانی که حضور دارند یا ندارند، به سه دنیا آمده‌اند یا نمانده‌اند. پس حاضران به غایبان و پدران به فرزندان تا روز قیامت برسانند. و به زودی امامت را بعد از من به عنوان پادشاهی و ظلم و زور می‌گیرند. خداوند غاصبین و تعدی‌کنندگان را لعنت کند. و در آن هنگام است – ای جن و انس – که می‌ریزد برای شما آنکه باید بریزد و می‌فرستد بر شما شعله‌ای از آتش و مس گداخته و نمی‌توانید آن را از خود دفع کنید.

ای مردم، خداوند عزوجل شما را به حال خود رها نخواهد کرد تا آنکه خبیثت را از پاکیزه جدا کند، و خداوند شما را بر غیب مطلع نمی‌کند.

ای مردم، هیچ سرزمین آبادی نیست مگر آنکه در اثر تکذیب (اهل آن آیات الهی را) خداوند قبل از روز قیامت آنان را هلاک خواهد کرد و آن را تحت حکومت اسام مهدی(عج) خواهد آورد، و خداوند وعده خود را عملی می‌نماید.

بدانید که من با خدا بیعت کرده‌ام و علی با من بیعت کرده است، و من از جانب خداوند برای او از شما بیعت می‌گیرم. «اِنَّ الَّذِیْنَ یَبِیْعُوْنکَ اَتْمَا یَبِیْعُوْنُ اللّٰه...». «کسانی که با تو بیعت می‌کنند در واقع با خدا بیعت می‌کنند، دست خداوند روی دست آنان است. پس هر کس بیعت را بشکند بر ضرر خود اوست، و هر کس به آنچه با خدا عهد بسته وفادار باشد خداوند به او اجر عظیمی عنایت خواهد کرد.»

شعر غدیر

محراب چشم تو همه را سر به راه کرد
شد سر به راه، هر که به چشمت نگاه کرد
در سایهات هر آنکه نشست؛ آفتاب شد
حاتم گدای تو شد؛ عالیجناب شد
دنیا به زیر سایه دست پناه بُرد
هر کس که ماند زیر همین بارگاه، بُرد
دست کسی به پای مقاومت نمی‌رسد
سیرمخ هم به قاف قیامت نمی‌رسد
هر جا حدیث حُسن تو تکرار می‌شود
دل بیشتر اسیر تو دلدار می‌شود
روزی هزار مرتبه شُکر خدا کند
هر کس به درد عشق گرفتار می‌شود
حتّی به سر نیامده، حتّی شروع شد
پیش از غروب، تازه زمان طلوع شد
گرد علی به امر نبی می‌شدند
پروانه وار مُحرم این شمع می‌شدند
دست نبی و دست علی تا که پا گرفت
یک خطبه روی دست همه خطبه‌ها گرفت
فریاد زده می‌رسد آیا صدای من
یا گوش می‌دهید به امر خدای من
پوشیده نیست معنی «اکملت دینکم»
حُبّ علی ست، معنی «اکملت دینکم»
مردم به آن خدا که مرا آفریده است
دنیا به خود، شبیه علی را ندیده است
این مرد بوده بار من و بی کسی من
همراه و همنشین و همیشه وصی من
آرامش من و دل آشفته من است
هر گفتمت علی به خدا گفته من است
هر دل که داشت مهر علی را فقیر نیست
غیر از علی کسی به دو عالم امیر نیست
صابر خراسانی